

GUTENBERG

Finska Typografförbundets organ

N:o 46 (10)

Suomen Kirjaltajaliiton äänenkannattaja

Maj 15 Toukokuu	Prenumerationspris — Tilaushinta Helt år — Koko vuosikerta . . . . . 5 m. Half år — Puoli vuosi . . . . . 3 ” Postportot inber. — Postimaksu siihen luettuna. Lösnummer — Irtonaisnumero à 30 p.	Ansvarig redaktör: Vastaava toimittaja: O. A. Nyman Adr.: Gräsviksg. 10. Osote: Ruoholahdenk. 10.	Annonspris — Ilmoitushinta Per petitrad . . . . . } 25 p. Petiitti-riviltä . . . . . }	8:de årgången 1900 8:s vuosikerta
------------------------------	--	--	--	--

Finska Typografförbundet. Suomen Kirjaltajaliitto.

Tiedonantoja Liittohallitukselta.

Liittohallituksen muodostuksessa on tapahtunut seuraavat muutokset:

Varapuheenjohtajan, hra *Rob. Ahlstedtin* sijaan, joka on eronnut Liitosta, on kutsuttu toinen varajäsen, hra *K. Cajander*, jäseneksi Liittohallitukseen koska ensimmäinen varajäsen, hra *K. E. Mustonen*, kieltäytyi tähän toimeen rupeamasta.

Varapuheenjohtajaksi on Liittohallitus keskuudestaan valinnut hra *K. J. Mandelinin*.

Tarkastusvaliokunnan jäseneksi on Tampereen osastossa valittu hra *Edv. Renström* eikä *Edv. Renfors*, kuten viime numerossa mainittiin.

Liittohallitus.

Förbundsstyrelsens meddelanden.

Inom Förbundsstyrelsens sammansättning har skedd följande förändringar:

Viceordföranden, hr *Rob. Ahlstedt*, har utgått ur Förbundet och är i hans ställe inkallad andra suppleanten, hr *K. Cajander*, sedan första suppleanten, hr *K. E. Mustonen*, afsagt sig uppdraget.

Förbundsstyrelsen har inom sig utsett till vice ordförande hr *K. J. Mandelin*.

Till medlem i Kontrollnämnden har Tamerfors afdelning utsett hr *Edv. Renström* och ej *Edv. Renfors* såsom i senaste nummer meddelades.

Förbundsstyrelsen.

Ilmoitettuja jäseniä. Anmälda medlemmar.

Savonlinnan osastosta: — Från Nyslotts afdelning: Immonen, Uuno H., l-opp., s.-elev, 14/6 82.

Kuopion osastosta: — Från Kuopio afdelning: Mönkkönen, Olga Mathilda, l-opp., s.-elev, 7/8 81.

Helsingin osastosta: — Från Helsingfors afdelning: Brandt, Hjalmar kivip., stentr., 10/5 71.

Hämeenlinnan osastosta: — Från Tavastehus afdelning: Grönroos, Viktor Aleksander, l-opp., s.-elev, 1/11 81.

Yhtyneitä jäseniä. Inträdande medlemmar.

Viipurin osastosta: — Från Viborgs afdelning: 1280. Hellsberg, Nestor.

Muuttaneita jäseniä. Afflyttade medlemmar.

1176. Pietarinen, Simo, Käkisalimesta Helsinkiin, från Kexholm till Helsingfors. — 1075. Taskinen, G. Fr., Savonlinnasta Viipuriin, från Nyslott till Viborg. — 116. Blomqvist, V., Viipurista Vaasaan, från Viborg till Vasa. — 860. Nyholm, O., Viipurista Helsinkiin, från Viborg till Helsingfors. — 330. Silvendoinen, E., Helsingistä Kuopioon, från Helsingfors till Kuopio. — 504. Bergroth, Armas, Kuopiosta Joensuuun, från Kuopio till Joensuu. — 1207. Putkonen, H., Mikkelistä Kuopioon, från St Michel till Kuopio. — 1244. Antikainen, A., Haminasta Kuopioon, från Fredrikshamn till Kuopio. — 1253. Savolainen, E., — 956. Grönroos, W., 960. Nyström, O. Y. R., 1254. Tukiainen, O., ei tiedetä minne, vistelsen obekant. — 413. Aaltonen, Johan Gustaf, Porista Helsinkiin från Björneborg till Helsingfors. — 611. Wiitanen, Vilho, Vaasasta Helsinkiin, från Vasa till Helsingfors.

Eronneita jäseniä. Utgående medlemmar.

972. Stenman K., omasta pyynnöstä, på egen begäran. — 590. Hellsten, K. H. — 1026. — Laaksonen, J. F. — 682. Eklund, J. A. — 545. Träskback, A., eivät ole suorittaneet jäsenmaksuja, för bristande medlemsavgifter. — 1225. Jäntti, K., eronnut ammatista, upphört med yrket. — 727. Roiha, J. G. — 742. — Walkonen, Y. A. — 1113. — Kinnunen, R. — 1116. Räsänen, A., eivät ole suorittaneet jäsenmaksujaan, för bristande medlemsavgifter.

Oikaisuja. — Rättelser.

Viime numerossa eronneeksi ilmoitetut: 23 *Huttunen, V. W.* ja 662. *Mantere, Hj.*, kuuluvat edelleen Liittoon.

23. *Huttunen, V. W.* och 662. *Mantere, Hj.*, hvilka i senaste nummer anmäldes som utgående tillhöra fortsättningsvis Förbundet.

Reservfonden. — Vararahasto.

Influtna medel. — Kertyneitä varoja.

Simelii arfv. tr. — Simeliuksen p. kirjap.	11: —
Senatens tr. — Senaatin kirjap.	2: 63
Handelstryckeriet — Kauppakirjapaino	1: 50
Central tr. — Centraalipainosta	1: 20
Päivälehtis tr. — Päivälehdin kirjap.	1: 16
U. Suometars sätt. — U. Suomettaren lat.	1: 15
Helsingin Työväen Kirjapaino	1: —
Finsk tidskr. tr. — Finsk tidskriftin kirjap. —	65
Hufvudstadsbl. civ.s. — Hufvudstadsbl. siv.l. —	25
Hufvudstadsbl. sätt. — Hufvudstadsbl. lat. —	20
Lilius & Hertzbergs tryckeri, kirjapaino	16
Weilin & Göös' sätt. — Weilin ja Göös'in lat. —	07
Pling-Plang, M:n saatava	5: 50
Summa	26: 47

1/8 1900. A. K.

Invalidfonden. — Vanhuusrahasto.

Simelii tr. — Simeliuksen kirjap.	9: 70
F. Litt.s. tr. — S. Kirjall. Seuran kirjap.	2: 35
Weilin & Göös' tr. — Weilin & Göös'in kirjap.	2: 05
Handelstryckeriet — Kauppakirjapaino	1: 85
Weilin & Göös' lit. — Weilin & Göös'in kivip. —	51
Helsingin Työväen kirjapaino	35
Päivälehtis tr. — Päivälehdin kirjap.	35
Finsk Tidskrifts tr. — Finsk Tidskriftin kp. —	28
Uusi Suometars sätt. — Suomettaren lat. —	28
Frenckells tr. — Frenckellin kirjap.	27
Arvidsons tr. — Arvidsonin kirjap.	01
S:ma	18: —

10/5 M. L.

Keräys Räätelien avustamiseksi: Insamling till förmån för Skräddarene:

Osakeyhtiö Weilin & Göös Aktiebolag	26: 75
S. Kirj. Seur. kirjap. — F. Litt. Sällsk. tr.	23: 50
Simeliuksen per. k.p. — Simelii tr.	17: —
Tilgmannin kirjap. — Tilgmanns tr.	17: —
Hufvudstadsbl. k.p. — Hufvudstadsbl. tr.	16: 50
Sentraalip. — Centraltr.	14: 50
Osakeyhtiö Lilius & Hertzberg Aktiebolag	13: 50
Nya Pressenin kirjap. — Nya Pressens tr.	13: —
Päivälehdin k.p. — Päivälehtis tr.	11: —
Finsk Tidskriftin kp. — Finsk Tidskrifts tr.	10: 50
Senaatin kirjap. — Senatens tr.	5: 50
Kauppakirjapaino — Handelstryckeriet	5: 50
Frenckellin kirjap. — Frenckells tr.	2: 50
S:ma	176: 75

5. 1900. A. K.

Berlinin-kirje.

(Käännös).

Parisi, huhtik. 1900.

„Berlinin-kirje Parisista!“ huudahtanee moni lukeissaan ylläolevan, vaan asia on se että äkkiarvaamatta tulin matkustaneeksi Pariisiin ja näin ollen en ennättänyt valmistaa kirjettäni Berlinissä. Ennenkuin kirjoitan Parisista, tahdon vielä kertoa muutamia valaisevia kohtia kirjaltajain oloista Saksassa, kuten esim. työnantajain ja työntekijäin keskinäisistä tariffilautakunnista, ammattikouluista y. m.

Puhuessani ensiksi työoloista, on Berlinissä viime syksystä asti ollut tavattoman paljon töitä, niin että useimmissa kirjapainoissa on työ jatkunut yöt päivät. Tämän johdosta on tapahtunut se harvinaisuus, että niin liiton kuin isäntien paikanvälitystoimistoista ei ole ollut työntekijöitä saatavana. Muutamissa suuremmissa kirjapainoissa esiintyi viime tammikuussa riitaisuuksia konepainajien ja isäntien välillä sen johdosta, että edellämainitut vastustivat joka päivä esiintyvää ylityöntekoa. Liiton välityksellä lisättiin konepainajien lukumäärää sekä jaettiin ne kahteen osastoon, joista toiset tekivät työtä päivällä sekä toiset yöllä.

*

„Tarifausschuss der Deutschen Buchdrucker“ on laitos, joka kelpaa esimerkiksi millekä maalle sekä millekä ammatille tahansa. Tämän muodostaa 9 isäntää sekä 9 työntekijää (Saksa on jaettu 9 tariffipiiriin, jotka kukin valitsevat yhden työnantajan sekä yhden työntekijän tariffilautakuntaan). Alaosastoina tähän lautakuntaan kuuluvat: „Das Tarifamt der Deutschen Buchdrucker“, jonka muodostaa 3 työnantajaa ja 3 työntekijää, sekä „Schiedegerichte“ (sovinto-oikeudet), joita on yksi kussakin suuremmissa kaupungissa (pienemmillä on yhteinen) vähintään kahdella jäsenellä kummastakin puolueesta.

Tämä lautakunta asetettiin jo vuonna 1873, vaan on sen jälkeen muodostunut monella eri tavalla. Itse lautakunnalla on oikeus päättää kaikissa sille kuuluvissa asioissa, kuten määräyksistä tariffiin sekä muutoksista siihen, toimenpiteistä tariffin käytäntöönpanemiseksi y. m. „Das Tarifamt“ in toimenpiteenä on saattaa täytäntöön kaikki tariffilautakunnan määräykset sekä laatia tilastoa kaikista niistä painoista, jotka ovat hyväksyneet tariffin kuin myös oppilas-, palkkaus- ja elinsuhteista kussakin tariffipiirissä. Kaikki tariffiin kuuluvat riitaisuudet sekä erimielisyydet jätetään sovinto-oikeuksien ratkaistaviksi.

Tämän laitoksen kautta ovat tariffiasiat Saksassa järjestetyt pienimpäänkin erikoiskohtaan nähden paremmin kuin missään muussa ammatissa. Muutamalla taholla on Saksan työväestö kiivaasti koettanut ahdistaa kirjaltajia sen johdosta, että heillä on tällaisia rauhalliselle pohjalle asetettuja työopimuksia. Tariffi on näet miltei tuntematon asia muissa ammateissa Saksassa; he pitävät parhaana sopivassa tilaisuudessa esittää mahdollisimman korkeat vaatimuksensa. Tämä saattaa kyllä olla paikallaan muutamissa muissa ammateissa, kuten esim. muurarien, vaan meidän ammatissamme se ei käy päinsä, sillä jos kirjaltajilla ei olisi pysyvistä tariffia, niin saisivat he huonoimpina aikoina tehdä työtä nälkäpalkoilla! Mitä tulee

syttökseen sovinnollisesta yhteistyöstä isäntien kanssa, niin saattavat kirjallajat tästä tuloksesta yksinomaan kiittää lujaa organisatsoiniansa. Näytteeksi tästä tahdomme esittää seuraavaa: Vuonna 1891 oli Saksassa yleinen kirjallajain työlakko, jota kesti lähes kolme kuukautta ilman minkäänlaista voiton mahdollisuutta. Tämän lakon kautta tyhjenivät kaikki rahastot (avustusta liiton varoista jaettiin päälle 2 miljoonaa Saksan markkaa) puhumattakaan lakon tuottamasta moraalista tappiosta. Mutta v. 1896 olivat liiton voimat jo varttuneet siksi suuriksi, että päästiin samallaisten vaatimusten perille ilman työlakkoa, vaikka isännätkin olivat lujasti järjestäytyneet.

Siitä, että sovinto-oikeuksien asiain ratkaisut ovat puolueettomia, todistavat seuraavat numerot: 141:stä tapauksesta, jotka viime vuonna alistettiin sovinto-oikeuksien päätettäväksi, ratkaistiin 78:ssä tapauksessa työmiesten sekä 10:ssä tapauksessa isäntien eduksi; loput olivat sellaisia tapauksia, joissa kumpikin puolue oli väärässä.

Tämän tariffitoimiston johdosta on esiintynyt se harvinaisuus, että isännätkin agiteeraavat tariffin käytäntöönpanemista kaikissa kirjapainoissa Saksassa. He ovat huomanneet, mikä suuri hyöty heillekin on yhtenäisestä palkkaus-tariffista, sillä tämä on paras keino kaikkea likakilpailua vastaan. Niin isäntien kuin työmiesten paikanvälitystoimistoista saavat sellaiset kirjallajat etusijassa työtä, jotka voivat näyttää toteen, että he ovat joutuneet paikattomiksi tariffiriitaisuuksien takia.

*

Ammattiopetuksesta Saksassa pidetään tarkkaa huolta siihen nähden, että siellä on useita ammattikouluja. Ensiksi mainittakoon kuntien ylläpitämät koulut, joissa kukin kirjapaino-oppilas on velvoitettu käymään. Oppikurssi kestää kolme vuotta ja annetaan opetusta piirustuksessa, matematiikassa, saksan-, ranskan- ja englanninkielissä sekä ensimmäiset alkeet latinassa ja kreikassa. Faktorien velvollisuutena on valvoa, että kukin oppilas käy koulua.

Berlinissä on tätäpaitsi vielä yksi ammattikoulu pääasiallisesti opinkäyneille kirjallajille, jota myös kaupunki ylläpitää. Tämä on saanut alkunsa „Typographische Gesellschaft in Berlin“in vaikutuksesta ja muodostaa osaston „Erste Berliner Handverkerschule“niin. Koulu on ollut toiminnassa vasta kolme vuotta, vaan on kuitenkin jo ennättänyt saavuttaa maineen ensimmäisenä ammattikouluna Saksassa, jota ei saata ihmetelläkään, kun sen on onnistunut saada opettajiksi sellaisia tunnettuja ammattimiehiä, kuin C. Kulbe, faktori Woelmerin kirjainvalimossa, G. Jahn, faktori Gronaussin kirjainvalimossa ja P. Pilzhut, faktori Gursch'in kirjainvalimossa. Opetus on järjestetty kolmeen eri luokkaan, A, B ja C. Valmistavassa luokassa A, joka kestää puoli vuotta, annetaan oppia yleisissä ammatitiedoissa, väreissä ja — soposointuisuudessa, kirjainlajittelussa ja tyyliopissa, joissa oppilaan tulee piirtää kirjainia, liikekortteja, laskublanketteja y. m. sekä esittää ne eri väreissä. B-luokka — joka edellyttää, että oppilas jo on suorittanut A-luokan aineet — käsittää kaikellaisten aksidenssien piirustusta ja tulee oppilaan itse sommittaa ne sekä valita niihin värit. Opettaja pitää tavallisesti lyhyen esitelmän ja tähän vedoten tulee oppilaan omasta mielikuvituksestaan laatia sommittelu, joka vastaa esitelmän sisältöä. B-luokkaa, joka on koulun pääluokka, saattaa käydä kuinka monta vuotta tahansa, sillä aineet ovat aina uusia. C-luokassa annetaan oppia koneopissa, kuvain painamisessa sekä niiden paikkaamisessa (tillrikt), eri paperilajien tuntemisessa, painotuotteiden kalkyleerauksessa j. n. e. Yhteinen oppiaine kaikilla luokilla on piirustus, jonka opetus on etevän taiteilijan huolenpidon alaisena. Piirustus on sovellutettu ammatin vaatimuksiin nähden, kuten kirjainten, ornamenttien, kukkien elävien kasvien y. m. piirustusta, kaikki

väreissä, joten oppilaalla on tilaisuus tutustua eri värien käyttämiseen. Koulun pääasiallisena tarkoituksena on kehittää omin-takeisesti piirustamaan sekä sommittelemaan aksidensseja ja on se tässä täydellisesti onnistunut yllämainitun kouluohjelman sekä opettajain asianharrastuksen ja taitavuuden avulla. Opetusaika on sunnuntaiaamupäivin sekä muutamina viikon arki-iltoina klo 7—9. Todisteeksi siitä, että koulu jo on saavuttanut korkean maineen, mainittakoon, että siinä on useita oppilaita ulkomailta sekä saksalaisia muilta paikkakunnilta. Viime talvena oli siellä muutamia norjalaisia, ruotsalaisia, ranskalaisia ja unkarilaisia sekä allekirjoittanut Suomesta. Saan kiitoksella mainita, että opettajat ovat erinomaisen hyväntahtoisia ulkomaalaisia kohtaan. Kun minä esim. kävin koulun johtajan, hra O. Jensen'in luona ilmoittamassa itseäni, avasi hän paksun kirjan, johon oli merkitty kaikki hänen ulkomaalaiset tuttavansa. Suomesta luetteli hän koko joukon arkitehtejä ja insinöörejä, jotka olivat käyneet hänen luonaan, sekä kysyi minulta josko tunsin heitä ja kuinka he voivat, jotain josta minusta luonnollisesti oli „keine Ahnung“.

*

Parisista olisi paljo kerrottavaa, vaan sen teen seuraavalla kerralla. Tällä kertaa mainitsen vain, että kirjapaino-olot täällä ovat täydellisesti toisellaiset kuin Saksassa ja Suomessa. Ja elämään Parisissa erittäin nyt maailmannäytelyn aikana — siihen on aihetta tutustua! Vaan toistaiseksi *au revoir!*

Hj. H.

Ny begravningshjälpkassa.

S:t P:burg, 1900.

För att motarbeta det ständigt återkommande tiggeriet med listor vid dödsfall inom typograferne härstädes, och då som vanligt äfven här en allmännare anslutning till både sjuk- och begravningshjälpkassor som finnas, icke anlitas i det omfång som nödigt vore, samt äfven därför att den begravningshjälpp dessa kassor utbetala, är beramad på den längre eller kortare tid man varit medlem i kassan, ofta nog ej förslår för de dyra omkostnaderna en begrafning härstädes koster, stiftades för par månader sedan en ny uteslutande *begravningshjälpkassa* för typografer.

Kassan är fotad på så sätt: medlemmarnes antal får ej öfverstiga 1000. Hvarje medlem erlägger en inträdesafgift af 1 rub., är han gift kan hans hustru äfven bli medlem i kassan på samma vilkor. Någon läkareattest är ej af nöden, endast åldersgränsen får ej öfverstiga 50 år. Vid dödsfall utbetalar kassan till sterbhuset eller den efterblifne 200 rub. Denna summa uttaxeras sedan af medlemmarne i kassan med 25 kop. pr man, aldrig mera. Som synes blir ett litet öfverskott vid uttaxeringen eller 5 kop. pr man. Detta öfverskott samlas till en reservfond för att vid större epidemier eller dylikt finnes att tillgå, då uttaxeringens belopp icke så prompt inflyter. Som stränghet är af nöden vid indrifningen af uttaxerat bidrag vid dödsfall, får medlem endast en veckas anstånd med betalningen af sin del, i motsatt fall blir han genast utesluten.

Att anslutningen till denna kassa skulle blifva stor kunde man förutse och var medlemmarnes antal efter ett par veckor fullt tecknade. Numera lär redan omkr. 200 à 300 vänta på väkanser att blifva medlemmar. Tills dato ha 2 dödsfall inträffat och är det säkert glädjande för familjmodern, som förlorat sitt och barnens stöd, att erhålla ett så pass stort kapital som 200 rub. till begrafning och hjälp för den första, största nöden.

Äfven vi typografer äro särdeles belättna med denna kassa, genom hvilken de eviga listorna

ätminstone till största delen försvinna. Att de aldeles skulle upphöra är ej möjligt åtminstone så länge som medlemmarnes antal i kassan endast får vara 1000. Man har härvid vid bestämmandet af detta fixa medlemsantal, utgått från den synpunkt, att då företaget ännu är nytt och anslutningen till kassan därigenom stor, man skulle endast antaga ett visst antal medlemmar för att framdeles kunna beräkna såväl dödsfallen som uteslutna medlemmar med större säkerhet, och sedan man vunnit ett någorlunda säkert statistiskt material, utvidga kassans värksamhet till en större medlemskrets.

Måne icke äfven H:fors vore af behof af en dylik kassa? Så mycket jag vet, är äfven medlemsantalet i sjuk- och begravningshjälpkassan derstädes ingalunda så stor som nödigt vore, och mången måste ganska säkert hjälpas till grafven af kollegerna. Det vore kanske därför skäl att tänka på saken, och om man finner den praktisk, skrifa till verkställandet af densamma. Frågan kunde ju dryftas vid något föreningsmöte.

Skulle några vidare upplysningar än de jag har framställt önskas, står jag gerna till tjenst att delgifva dem.

I. A. L.

Pääkaupungin pakinoita.

(Vappu. — Numeroita. — Kesä.)

Helsingissä vietettiin Vappua monella eri tavalla. „Maan toivot“ pitivät rotanjahtia Unioninkadulla ja mellastivat Siltasaaren sirkuksessa, keskeyttäen siten seniltaisen näytännön, joka olkoon heidän kunniakseen mainittu. Tässäkin tapauksessa kai „nuorisoyhdistys“ asian oikein.

Helsingin Kirjallajainyhdistys oli taasen saanut päälhensä tuon onnetoman ajatuksen: viettää Vappua työväen yleisenä juhlapäivänä. Toimikunta lähetti kirjapainojen isännille pyyntökirjeen, että kussakin painossa myönnettäisiin väestölle puoli päivää vapaata. Muutamilta isänniltä saapuikin myöntävä vastaus, muutamat taas kielsivät, mainiten etupäässä syyksi kiireellisen työajan.

Osakeyhtiö Kauppakirjapainon isännöitsijä lähetti suusanallisen vastauksen, ettei hän tahdo olla yhdistyksen kanssa missään tekemisessä, vaan sopii väestönsä kanssa miten parhaaksi näkee. No, eihän tuosta nyt niin kovin paljon olisi sanottavaa, jos hän *sopisi*, vaan minä olen hänen sopimisestaan valitettavasti saanut hieman toisen käsityksen. Ellen erehdy, ei siitä ole pitkäkään aika, jolloin me Fennia-hotellin „femmassa“ katselimme toistamme silmästä silmään. Silloin hänen oli *pakko* olla yhdistyksen kanssa tekemisessä. Ja toivokaamme, että vielä joskus saamme uudistaa näin alotettua tuttavuutta!

U. Suomettaren aina kohtelijas päätoimittaja suvaitsi kunnioittaa yhdistystä näin kuuluvalla kirjeellä:

Helsingin Kirjallajain Yhdistykselle.

Koska tällä Huhtikuulla tulee olleeksi seitsemän lepopäivää, ei minun käsittääkseni ole mitään syytä kohta seuraavan kuukauden ensimmäisestä päivästä tehdä ylimääräistä huvittelu-päivää. Kiireimpänä työ kautena sellainen ajan tuhlaus on sulaksi vahingoksi työväelle sekä isännistölle, ja jälkimmäisen on myöskin velvollisuus pitää huolta siitä, ettei tilattuja töitä tarpeettomasti viivytetä. Kun en missään tapauksessa voisi myöntää lomaa sanomalehden-latojille, koska minun on vastaaminen siitä, että Uusi Suometar määrääkoina ilmestyy, en katso soveliaaksi tehdä poikkeusta muun työväen hyväksi.

Näistä syistä täytyy minun antaa kysymyksenne kieltävä vastaus.

Kunnioittaen

V. Löfgren.

No, minä nyt en juuri voi niin tarkalleen sanoa, kuinka „sulaksi vahingoksi“ puolen päivän huvittelu on herrasmiehille, mutta ainakin

minun työmiesruumiilen puolen päivän loma yhtämättä hermostuttavan työn jälkeen tuottaa koko lailla virkistystä. Se panee sielun „jubileeraamaan“ ja sydämen pamppailemaan, kun edes hetkiseksi saa heittää syrjään nuo jokapäiväiset leipähuolet. Vaan koska kirjeestä käy selville, että huhtikuulla tuli olleeksi seitsemän lepopäivää, enkä minä voi sille mitään, että Pitkäperjantai on perjantapäivänä, niin uskallan tässä tehdä herra maisteri Löfgrenille, koska hän on valtiopäivämies, pienen ehdotuksen.

Tarkoitan nim. noita ylimääräisiä lepopäiviä ja sunnuntaipäiviä yleensä. Eikö voisi valtiopäivillä tehdä anomusta siihen suuntaan, että sunnuntai- ja muut lepopäivät määrättäisiin ainoastaan herrasluokkaa varten, koska ne työvälille ovat vahingoksi. Työväelle säädettäisiin koko maata käsittävä yhteinen, isännistöille sopivalla ajalla vietettävä n. s. „kissaviikko“, jomoinen jo on piioilla ja rengillä ynnä muilla palkkollisilla. Tämän kissaviikon aikana saisi työväki sitten viettää pitkäperjantainsa, pääsiäissensä, loppiaisensa y. m. ylimääräiset lepopäivät; tänä aikana sopisi myöskin työväen nuorten „naida ja huolia“, viettää kuherruskuukautensa j. n. e.

Tähän suuntaan käyvä anomusehdotus varmaankin näinä aikoina, jolloin valtiopäivillä niin kovin paljon on pidetty huolta työväestöstä ja kallistettu korvaa satojen tuhansien kansalaisten anomuksille, varmaankin yksimielisesti hyväksyttäisiin.

Kuten jo pakinoitani alkupäässä mainitsin, saatiin sekä mvöntäviä että kieltäviä vastauksia yhdistyksen Vapunpäiväloman pyyntöihin. Tästä huolimatta hankki huvitoimikunta ohjelman ja jäseniä pyydettiin saapumaan huoneustoon k:lo 5 iltapäivällä. Mutta kuka nyt viitsisi yhdistykseen saapua! Ainoastaan noin parikymmentä jäsentä oli kokoontunut ohjelmasta nauttimaan. Mutta heillä olikin sitä hauskeampi, kun lopuksi pistettiin tanssiksi — naisia oli näet tällä kertaa mukana — ja laulettiin: „eikös kelpaa herrastaa“ y. m.

Tekisi mieleni melkein ehdottaa, että yhdistys seuraavalla kertaa viettäisi Vappua „Santiagossa“. Jos vielä otettaisiin vettä väkevämpää mukaan, kokoontuisivat sinne ainakin *ne*, jotka tänä vuonna loistivat poissaolollaan, vaikka heillä olikin vapaata.

*

Arkiveisujen ja rosvooromaanien luvatusmaasta, Tampereelta, olen saanut käytettävääkseni muutamia numeroita. Kas tässä: *Aamulehden painossa*: latojaitureita 5, -oppilaita 24, painajia 2 ja painajaoppilaita 3; — *Tampereen Sanomain painossa*: latojaituria 5, -oppilaita 11, painajia 2, painajaoppilaita 4; — *Sampo-painossa*: ei yhtään latojaituria, 10 oppilasta, 2 painajaa, 6 painajaoppilasta ja 2 apuömiestä, nim. 1 latomossa ja 1 painon puolella; — *Tampereen Uutisten painossa*: latojaitureita 2 ja oppilaita 11, painajia 1 ja painajaoppilaita 2; — *Jansson ja kumpp. painossa* on vastaavat numerot jokseenkin samat, vaikka syy kuuluu olevan se, että sinne on otettu osa niitä oppilaita, jotka tariffiriidan aikana sanoivat itsensä irti Aamulehden painosta, vaan joita ei riidan sovitusta enää otettu takaisin. Jansson ja kumpp. painoon ei sentään otettu noista 40 lakonrikokajakoululaisesta ainoatakaan.

Kun näitä numeroita lähemmin tarkastaa, ei ollenkaan ihmettele, että siellä joskus täytyy kehilöt ennen painamista liimata. Minun mielestäni ovat Tampereen paino-olot sillä kannalla, että niihin täytyisi kovin kourin käydä käsiksi. Tällaisen „konkurenssin“ luulisi jo aiheuttavan isäntäyhdistyksenkin jonkunlaisiin toimenpiteisiin.

*

Vaikka ilmat ovatkin vielä kaikkea muuta vaan ei lämpimät, rupeaa ruumiissa tuntumaan jonkunlaisia kesäloman oireita. Kun vaan sattuisi isännillä olemaan sopivaa aikaa, menisin

pokkuroimaan parin viikon kesälomaa itselleni. Näin lyhyen loman ei luulisi sentään olevan työmiehellekään vahingoksi.

Eräs tuttavani vaimonsa kanssa ja allekirjoittanut saimme jo viime syksynä kutsun käydä kesälomaa viettämään eräällä suurella maatilalla, jossa m. m. sanottiin olevan sata emälammasta ja kai toinen mokoma pässiä. Talven pitkään laihtuinkin sentään koko lailla, niin että näin keväällä on enää jälleilä vain luu ja nahka.

Pahka.

De olika försöken att på *icke mekanisk* väg förenkla sättningen.

Efter *Karl Höger*

af

J. J. n.

(Forts. fr. no 9.)

Den första som i praktiken genomförde ett system för stilarnas gjutning var Alois Auer, styresman för Wiens statstryckeri på 1840-talet.

Han indelade bokstäfverna, ligaturerna, siffrorna och tecknen i frakturen i följande 12 grupper:

1. i j l , . ; : ! ' "
2. c e f k & s t z])
3. r x ? -
4. a ä b d g h o ö p q s v y
5. n u ü f i l s i s t s g t z 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 , * § †
6. L U Ü ck ff ll ss
7. A Ä E X Z
8. C F H I K T m w
9. B D G O Ö S V ch
10. N P R Y
11. Q
12. M W —

För antikvan uppstälde han följande 8 grupper:

1. , . ; : ! ' "
2. i f i j l t])
3. r s - ?
4. J a c e o x z 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 , * § †
5. F S B d g h k n p q u v y f i l l
6. A B C D E G H K L N O P Q R T U V Y Z
7. M X m w æ œ &
8. W Æ Æ —

Äfven vid andra stilsorter införde han en bestämd gruppering. Hans kursiv hade liksom antikvan 8 tjocklekar, helfet fraktur 8, helfet antikva och kursiv samt helfet antikva hvardera 12, vanlig gotisk 8, Gutenberg-gotisk 8, tysk skrifstil samt engelsk dito (Anglaise) hvardera 16 olika tjocklekar.

Ehuruväl denna gruppindelning af stilarne användes rätt mycket i slutet af 50- till början af 70-talet såväl i Tyskland som Österrike, förmodade den dock icke befästa sin ställning.

Det var först Delcambres och Sörensens genialiska apparater för förenkling af sättningen, som kom den typografiska världen att mer rikta sin uppmärksamhet på möjligheten af, att på mekanisk väg förenkla sättningen.

Hädanefter arbetade uppfinnarna rastlöst på den en gång inslagna vägen. Snillrika huvuden sökte lösa problemet — men utan framgång.

Under det att otaliga banbrytande uppfinningar under tiden sågo dagen inom andra grenar af yrket, medan problem löstes, som satte maskinerna i stånd, att haspla ur sig flere tusen exemplar pr timme, under det att gjutmaskinerna blefvo allt mer själfvärkande, ville det dock icke lyckas att på mekanisk väg få sätarens handarbete utfördt. Hvad var det då för oöfverstigligt hinder som trotsade alla bemödanden och gjorde alla de apparater som sågo dagen, hur sinnrika de än voro, odugliga? Efter mycket funderande kom man till det re-

sultat, att den bristfällighet eller brist på system, som var utmärkande för det dåtida stilmateriet gjorde det till en omöjlighet att på mekanisk väg lösa utslutningsproblemet. Man enades om den åsigten att endast fullt systematiskt stilmateriel, d. v. s. där tjockleken å hvarje typ var bestämd med matematisk noggrannhet kunde komma i fråga vid lösningen af sätmaskinsproblemet.

De första sätmaskinskonstruktörer, som vid sina försök använde typer af samma tjocklek voro C. G. Fischer (Westfalen) och A. v. Langen (Düsseldorf). De använde nämligen, vid sin 1879 patenterade sättnings- och aflägningsmaskin „Gutenberger“, stilar som voro gjutna i 8 olika valörer. Och härmed hafva vi kommit in i det tidsskede, då fordringarna på systematisk bredd alltmer började göra sig gällande.

Redan i slutet af 80-talet hade man i Amerika, som icke blott i fråga om konstruktionen af sinnrika tryckmaskiner uppnått glänsande resultat, utan äfven gått som banbrytare inom den moderna arbetstekniken, kommit på det klara med, att hvad som saknades trots allt var system för stilen. Här var det L. B. Benton, Waldo & Co i Milwaukee som 1887 gjöto de första stilarna på systematisk bredd, en fraktur i 8 olika valörer. „Self spacing types“ (själfutslutande stil) som den kallades fann snart stor utbredning och på världsutställningen i Chicago 1893 väckte den berättigad uppmärksamhet bland de få verkliga fackmän som från skilda delar af världen träffade samman därstädes. Uppfinnarna utgingo därifrån att den vanliga bredden å sidor och tidningskolumner utgör ett visst antal cicero m, hvarför denna bokstaf borde tagas som basis för själfutslutande stil. Det minsta rum en stil intar är en noggrant bestämd bräkdal af cicero m. Denna bräkdal kallas mättenheten. All stil jämte utslutning och kvadrater är en bestämd mångfald af denna enhet. Enheten kan vara $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{7}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{9}$, eller $\frac{1}{10}$ o. s. v. af cicero m. I följd häraf kan ingen sats framställas, som icke med ett visst antal enheter noga utfyller raden. Upprepade försök med denna nya stil hafva bevisat, att en arbetare med vanlig flinkhet vinner ung. 25 %, då utslutningen tager betydligt mindre tid i anspråk än förut.

I Europa har den själfutslutande stilen införts af de båda bekanta stilguterfirmorna Benjamin Krebs Nachf. och J. G. Schelter & Giesecke och det är väl att hoppas, att denna stil, som efter allt att döma har framtiden för sig, snart måtte komma till allmänare användning äfven hos oss.

Af sätmaskinskonstruktörer hafva Wentcher i Berlin 1886, den amerikanska typografen J. E. Munson 1885 samt Paul Cox 1894 vid sina maskiner användt ofvannämnda system och dermed uppnått goda resultat. Äfven vid Thoresätmaskinerna har man på senare tiden börjat införa systematiska typer på Bourgeois- och Garamondkägel.

Glädjande nog tyckes alltså den af enstaka sätmaskinskonstruktörer uttalade förhoppningen att införande af systematiskt stil skulle föra sätmaskinsproblemet ett stort steg närmare sin lösning, hafva fallit i god jord.

Vid omnämmandet af försöken, att få en gemensam tjocklek för de enskilda bokstäfverna komma vi osökt in på kapitlet om skrifmaskinstilen, som i början just bland boktryckarna väckte så många motståndare. Medges måste ju, att det för en typograf ser något främmande ut, när han framför sig har ett tryckt ark, där de använda typerna hafva samma tjocklek, så att t. ex. i blir otympligt bredt för att kunna ta samma plats som det hopträngda W; eller M blifvit hopklämdt, för att ej ta mer plats än l.

Motståndet mot skrifmaskinstilen har varit mycket starkt, men synes nu till stor del vara brutet, att döma efter den stora mängd affärs-cirkulär, som nu sättes med denna stil och vanligtvis tryckas med blå färg, för att komma

mottagaren af ett dylikt cirkulär att tro, det han har att göra med ett å skrifmaskin framställt originalbref.

Skrifmaskinen! — ja, den har gjort sättaren en stor, ovärderlig tjänst. Maskinskrifna manuskript börja nu blifva allt vanligare. I dem slipper han författarens kråkfötter och bollkastningar med ord och rader, som ofta kommer honom att svetvas femtioelva gånger om. Visserligen kan ju maskinen ha skrivit ett ord falskt (sånt förekommer ju äfven hos författarna), men den kan icke skriva *oläsligt*, som väl är!

Nu brukar man i de stora amerikanska och engelska officinerna copiera de illa skrifna manuskripten innan de utlämnas åt sättaren, härigenom vinner man tid, då ju både författarkorrekturen och de som läsas å officinen blifva renare, dessutom, hvad tid går icke förlorad genom ett otydligt skrivet ord? Ja, hvad mer är! Dessa „författarkorrektur“, dessa sorgbarn inom verksätteriet komma att genom skrifmaskinen aldeles försvinna. Det fins nämligen en stor del författare, som så snart de få se sina tankar i tryck, inse, att de menat något helt annat än hvad de skrivit; ha de nu maskincopian framför sig, kunna de genast komma med sina ändringar och sättaren kramar förstulet sönder en tacksamhetens tår i ögonvrån, då han får ett dylikt manus.

(Forts.)

Om handstil.

Några praktiska synpunkter.

(Ur „Dagny“.)

Att ordet — det skrifna såväl som det talade — mången gång är till för att *dölja* tanken i stället för att uppenbara den, det vet nog litet hvar, utan att man därför behöfver vara särdeles diplomatiskt anlagd. Att själfva de bokstäfver, som bilda den yttre formen för detta ord — vara sig det nu skall *dölja* eller uppenbara tanken — böra göras så vilseledande som möjligt, har nog ännu ingen dristat förfäktas som teori, men hur är det väl i praktiken?!

Namn-teckningar skola vi ej tala om, de göras ju ofta så, att de endast kunna betraktas som bomärken, ej dechifferbara namn. Dock skulle jag vilja råda dem, som icke finna ett aldeles särskildt nöje i att vålla sin nästa hufvudbry, till att ej gå alltför långt i hänsynslöst afvikande från bokstafstecknens vedertagna form, äfven när det gäller att skriva sitt namn. De kunna eljes riskera att få svaret på sitt bref i ett kuvert, på hvilket deras egen namnteckning blifvit *påklustrad*, eller kanske alls ej få något svar, därför att man på posten ej heller lyckats tyda dessa runor.

Jag nämde hänsynslöshet mot sin nästa. Och i själfva verket är väl orsaken till de flesta oläsliga stilar till sist att söka, där roten finnes till allt ondt här i världen — i egoism och själfsväld. — „Så jag skriver, ty så roar mig att skriva — hvad andra tycka, det rör mig inte. De kunna gärna ha litet besvär med att tyda mina kråkfötter, bara jag slipper ha besvär med att skriva ordentligt“. Så ungefär resonerar man — medvetet eller omedvetet.

Här liksom i alla lifvets förhållanden torde vara lämpligt att uppställa som norm den kristna grundsatsen att göra mot andra hvad man vill, att andra skola göra mot en själf.

Säg mig, hvilket är angenämast, att från en god vän få ett innehållsrikt och i dubbelt hänseende *väl skrivet* bref, som du kan läsa flytande, så att du får ett lifligt intryck af där skildrade händelser och meddelade tankar, eller ett annat med samma innehåll, men som du blott kan stafva dig igenom bit för bit, kanske måste låta delvis vara oläst? — Jag är rädd för att det senare kommer att fram-

locka ur ditt ordförråd en del uttryck, som ej äro så smickrande för din vän, ej heller ägnade att i högre grad befästa vänskapen. Kanske du får lust att straffa honom eller — *honne*, dock tror jag, att mannen i denna liksom i många andra konster är kvinnan öfverlägsen — med att göra sammaledes. För en gång, må vara! Men blir det en vana hos dig, så straffar du ju den oskyldige med den skyldige.

Är du författare, så förstår jag, hvilken glädje det skall vara för dig att få bland den stora allmänheten sprida dina tankar i ämnen, som intressera dig och den, men hvarför — innan verket hunnit så långt — plåga staccars sättere och dito korrekturläsare? De äro ju, äfven de, människor, som ej sakna känslor, om de också ibland kunna tycka sig på väg att förvandlas till maskiner. Men dessa „maskiner“ måste ha reda på åtskilligt och ha tankarna ganska spända, om de skola på ett nöjaktigt sätt reda sig ur svårigheterna i mera vanliga fall, hvarför då lägga sten på börda? Hvarför tvinga dem att „gnugga sina geniknolar“, om de ha några, i fem, tio minuter för att finna ut ett par ord bara? — Har författarens manuskript åter lämnats i en renskrivares händer, ja då har korrekturläsaren råkat ur Scylla i Karybdis, då fins ingen möjlighet att genom fyndighet lista ut den skickligt — eller oskickligt! — dolda hemligheten, som dock sändts till tryckeriet för att bli uppenbar!

— Inom parentes ett råd. Kan du, o författare, med bästa vilja i världen icke skriva tydligt, så anlita ej en renskrivare, så vida du ej har en, som är ovanligt intelligent och hvars aflöning utgår för tid. Läs eljes upp ditt manuskript för en sekreterare.

Och nu till ett och annat exempel.

Att skriva *och* så, att det ser ut som *om*, och vice versa, *icke* = *ville*, *känslig* = *kinkig*, *Gregorius* = *Eugoriel* m. m. kan ju visserligen anses mindre lämpligt. Men hvad sägs om följande „blommor“, som helt säkert skulle roat författaren själf, om han ej möjligen är alltför van vid sådana lustigheter? „Men G:s själ, i hvilken ingen enda eterflamma lågade, var ett förträffligt *kulmen*, ur hvilket sedan *skapelsen* serverades som *fisk*“. (Läs: *kallrum*, *skåpmat*, *färsk*, resultatet af minst tio minuters vridande och vändande på manuskriptbladet och funderande hit och dit). Eller att i en drottningens memoarer finna såsom omdöme om en person: han är en *riktig rackare* (läs: *intrigmakare*)?

Bruket att skriva *u* och *n* aldeles lika är i synnerhet fatalt, när det gäller främmande språk. Sättaren anar, att det dock måste finnas ett och annat *n*, fastän allt ser ut som *u*, och så skulle man kunna få se en fransk mening te sig ungefär så här:

Ou vons euverra bieutôt les plautes qui out été taut admirées et que tont le moude vent avoir counne oruemeut daus les jardijs.

Och härmed föres jag in på skolans område och ropar ut till lärare och lärarinnor: Se efter, att edra elever ej med den moderna upprättstående stilen få den ovanan att aldrig skriva riktiga *u* och *n*! — Eljes måste vi börja göra som danskarna, sätta en båge öfver det *u*, som verkligen skall vara *u*, för att skilja det från det *u*, som skall betyda *n*.

Lär barnen, att en om än aldrig så prydlig stil är förkastlig, om den är otydlig, den förfelar ju då sitt ändamål. Prydnader, som ansluta sig till en ändamålsenlig form och på tillbörligt sätt framhålla denna, äro de enda tillåtna i denna liksom i andra stilar — detta predikas ju med all rätt i fråga om bygnader, möbler m. m.

De unga äro vårt framtidshopp. Af kommande generationers brefskrifvare och författare vänta vi en klarare uppfattning af det nödvändiga i att på alla områden låta formen intaga den rätta *tjänande* ställningen, hvarige-

nom först kan nås det stora målet: öfverensstämmelse mellan det yttre och det inre.

Om dålig stil ännu måste finnas, må den då reserveras för ett dåligt innehåll: sådant kan saklöst förbli oläsligt och — oläst! Men de goda och sköna tankarna äro värda ett bättre öde.

E. C.

Notiser. Utisia.

— **Vappua** vietti H:gin kirjaltajain yhdistys huoneustossaan hausalla ohjelmalla. Hra R. Drockila piti esitelmän, jossa muutamin lyhyin piirtein kuvasi työväenliikkeen alkua ja kehitystä meillä. Hra V. Mantere lausui innostavan runon ja hra Luukkonen kertoi hupaisen mur-rejutun. Lopuksi pistettiin tanssiksi. — Jäseniä oli tilaisuuteen saapunut vain noin noin parikymmentä. —m—

— **Gutenbergin 500-vuotista syntymäjuhlaa** vietetään tänä vuonna Saksassa, etupäässä Gutenbergin syntymäkaupungissa Mainzissa, suurilla juhlallisuuksilla. Juhla pidetään kesäkuun 23—26 p:nä ja pannaan sen yhteydessä toimeen typografinen näyttely. Ohjelmassa on muuten juhlakonsertti, akademillinen juhla, Gutenbergin muistomerkin koristaminen, suuri historiallinen juhlakulkue, laivaretki Rhein-virralla y. m.

— **Palkkio.** Alifaktoriksi Aamulehden kirjapainoon Tampereella on otettu Aamulehden entinen korrehtuurin lukija, entinen kirjapaino-omistaja y. m. *G. E. Jansson*. Tämä palkinnoksi siitä, että hän oli lakonrikkojakoulun „rehtorina“ 40 oppilaansa kera. Mitalia ei hän ole tietääksemme vielä saanut, vaan kiinnitämme sen sijaan ikuisiksi ajoiksi Suomen kirjaltajain huomion tähän nälistyneitten kirjaltajain kustannuksella tavoittelevaan onnenonkijaan.

— **Typografsträjken i Amsterdam.** Englant en korrespondens till Köln. Zeitung skall lördagen den 28 april utbrutna typografsträjken icke egentligen bero på missnöje med aflöningsförhållandena utan på andra orsaker.

Sträjken utbröt, heter det i nämnda tidning, först å Algemeen Handelsblads tryckeri. Sätarne hade yttrat missnöje med, att på detta tryckeri tryckes äfven en annan daglig tidning och beslöto sig till sist för att af Handelsblads direktion fordra, att ingen annan tidning finge sättas och tryckas å dettas tryckeri.

Denna fordran framställdes med den korta fristen af blott 24 timmar, och då den blef nekande besvarad, inställdes arbetet omedelbart. Emellertid fanns redan emellan tidnings- och öfriga tryckerier i Amsterdam en öfverenskom-melse, att om sträjck utbröte i något tryckeri och arbetet nedlades, så skulle de öfriga mellan sig fördela det arbete, som detta tryckeri måste få utfördt. Om arbetarne vid de öfriga tryckerierna gjorde svårigheter häremot, skulle allmän lockout förklaras.

Så skedde ock. I början kunde ännu några tidningar utkomma med förminskat format, under det att polisen „skyddade“ de sträjckbrytare som fortsatte sättningen, men till sist såg man sig nödsakad att förklara *lockout* och tidningstryckerierna beslöto vid ett sammanträde på söndagen att utgifva en gemensam tidning, som skulle sättas med maskin, utan medvärkan af sättere?

Det uppgifves att arbetarne förfoga öfver en betydlig sträjckkassa och att de äro beredda på en längre strid.

Helsingissä 1900.

J. Simeliuksen perillisten kirjapaino osakeyhtiö.